

Bu makaleye atıfta bulunmak için/To cite this article:

DERE, İ, AKTAŞLI, İ. (2019). Üretim, Dağıtım ve Tüketim Kavramlarının Öğretimine İlişkin Bir Eylem Araştırması. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23 (3) , 1389-1406.

Üretim, Dağıtım ve Tüketim Kavramlarının Öğretimine İlişkin Bir Eylem Araştırması

İlker DERE (*)

İbrahim AKTAŞLI (**)

Öz: Bu çalışmanın amacı, üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarının öğretimine ilişkin yapılan etkinliklerin katkılarını ortaya çıkarmaktır. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması desenine göre tasarlanmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemine göre belirlenen çalışma grubunda, Konya ilinde hizmet veren bir devlet ortaokulunda öğrenim gören 24 öğrenci yer almıştır. Çalışmanın verileri; ön bilgi değerlendirme ve son bilgi değerlendirme formları ile ders video kayıtlarından toplanmıştır. Toplanan veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sürecinde öncelikle ön bilgi değerlendirme formu uygulanmış ve öğrencilerin kavramlar hakkındaki bilgileri tespit edilmiştir. Daha sonra öğrencilerin eksik ya da yanlış bilgileri dikkate alınarak, üretim, dağıtım ve tüketim ağı, edebi ürünler ve kavram bulmacaları etkinlikleri yapılmıştır. Eylem araştırmasının sonunda son bilgi değerlendirme formu uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçları, yapılan etkinliklerin öğrencilerin üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarını daha iyi öğrenmelerini ve kavram yanlışlarını gidermelerini sağladığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, kavram öğretimi, ekonomi öğretimi, üretim, dağıtım, tüketim, eylem araştırması

An Action Research on the Teaching of Production, Distribution and Consumption Concepts

Abstract: The current study aims to reveal the contributions of activities related to teaching concepts of production, distribution, and consumption. The study is designed according to the action research is one of the qualitative research methods. The working group, which is selected according to the purposive sampling method, consists of 24 students studying at a public middle school that is serving in Konya. The data of the study are collected prior knowledge assessment and final knowledge evaluation forms and video recordings of the lessons. Obtain data were analyzed and interpreted by the content analysis method. Firstly, a prior knowledge evaluation form was utilized and the students' knowledge levels about the concepts were graded. Then, taking into consideration the missing or incorrect learnings of the students, activities of production, distribution and consumption network, literary works and concept puzzles were conducted. After the activities, the final knowledge evaluation form was used.

Keywords: Social studies, concept teaching, production, distribution, consumption, teaching economics, action research

Makale Geliş Tarihi: 14.05.2019

Makale Kabul Tarihi: 15.10.2019

*) Dr. Öğr. Üyesi Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Eğitimi (eposta: idere@erbakan.edu.tr) ORCID ID: orcid.org/0000-0003-0993-7812

**) Öğretmen Milli Eğitim Bakanlığı (eposta: ant_ibrahimaktasli@hotmail.com) ORCID ID: orcid.org/0000-0001-6504-3624

I. Giriş

İnsanlar, kendilerini ifade etmek için en temel araç olan dili kullanırlar. Dili kullanma ve iletişim kurma sürecinde kendi duygu, düşünce ve eylemlerini daha iyi açıklamak için farklı unsurlara da ihtiyaç duyarlar. Bu unsurlar arasında kavramların özel bir yeri vardır. İnsanların kendilerini daha iyi ifade edebilmesini sağlayan kavram; olgudan yola çıkarak geliştirilen, insanların, nesnelere, fikirlerin ya da duyguların özelliklerini tanımlayan zihinsel yapılarıdır (Tokcan, 2015). Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise kavram: "*Bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı.*" olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2019).

Bilimsel çalışmalarda evrenle ilgili ulaşılan bütün bilgiler, birbiriyle ilişkili dört boyutla ifade edilmektedir. Bu boyutlar; olgu, kavram, genelleme ve kuramdan oluşur. Bilginin en somut ve küçük parçacıkları olan olgular, kavram ve genellemelerin öğrenilmesinde, yapı taşı işlevi gören "ham veri" kaynaklarıdır. Öğretme ve öğrenme süreçlerindeki kavram ve genellemelerin oluşturulmasında bu boyutlardan olgular kullanılır. Çeşitli nesne, olay ve etkinliklerin ortak özelliklerini temsil eden kavramların da birbirleriyle ilişkisi vardır (Yel, 2015). Genellemeler ise iki ya da daha fazla kavram arasındaki ilişkilerin ortak ifadesi olarak nitelendirilmektedir (Doğanay, 2005). Sonuç olarak genellemelerden yola çıkılarak kuramlara ulaşılır (Tokcan, 2015).

Bilimsel bilgiyi ifade etmek için kullanılan bu boyutların eğitim faaliyetlerinde önemli bir yeri vardır. Çünkü eğitimin temel hedefleri doğrultusunda hazırlanan öğretim programları, disiplinlerin temel kavramlarını öğretmeyi amaçlar (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018). Aslında kavram öğrenme, ilk olarak bireyin dünyaya gelmesiyle başlar. Yaş ilerledikçe daha karmaşık kavramlar öğrenilir ve bu öğrenme tecrübesi insanın hayatı boyunca devam eder. Bu süreçte bazı kavramlar, hayatta rastlantılar sonucu öğrenilirken; bazılarının öğretimi okullarda planlı bir şekilde yapılır (Doğanay, 2005).

Kavram öğretimi, kavramların özelliklerine göre uyarıları kategorileştirme, bilgileri oluşturma ve yapılandırma işlemi olarak nitelendirilmektedir (Ülgen, 2004). Kavram öğretiminin anlama, karşılaştırma ve sınıflama olmak üzere üç önemli boyutu vardır. Bu üç boyut doğrultusunda öğretilmek istenen kavramlarla ilgili veriler ortaya çıkarılıp düzenlenir ve yorumlanır (Yel, 2015). Ayrıca kavramların öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olması gerekir. Soyut kavramları, somut düşünme aşamasında öğretmek kolay değildir (Doğanay, 2005). Bununla birlikte öğretilmek istenen kavramların özelliklerine uygun bir öğretim yöntemi belirlenmelidir (Yel, 2015). Ancak yöntem fark etmeksizin kavramların öğretimi, kavram oluşturma ve kavram kazanma olmak üzere iki temel aşamada gerçekleştirilir. Kavram oluşturma, kavramın benzer ve farklı yönlerinin algılanarak, benzerliklerinden bir genellemeye ulaşma sürecidir. Kavram kazanma ise kavramın belirlenmiş ölçüt ve kurallara uygun olarak sınıflandırılmasıdır (Ülgen, 2004). Bu işlemler, kavram öğretiminin niteliğini belirlediği için dikkatli bir şekilde yapılmalıdır.

Diğer yandan kavram öğretimini gerçekleştirmek için birçok alternatif strateji, yöntem ve teknik bulunmaktadır. Bunlar içinde "basit kavramlar arasında anlamlı bağlantılar kurmaya yarayan şemalar" olarak tanımlanan kavram haritalarının önemli bir yeri vardır (Tokcan, 2015). Kavram haritalarının yanında sunuş yoluyla öğretim ve buluş yoluyla öğretim stratejileri, kavram öğretiminde sıkça tercih edilmektedir. Buluş yoluyla

öğretim, öğrencileri aktif kılmada etkili olmasına rağmen dikkatli kullanılmadığında yanlış kavramsallaştırmalara neden olabilir. Sunuş yoluyla öğretimde ise kavramların doğru bir şekilde öğretilip öğretilmediği kolayca belirlenebilir. Bu gerekçeyle buluş yoluyla öğretimi tecrübeli öğretmenlerin kullanması tavsiye edilmektedir (Tok, 2017). Değinen strateji ve yöntemlerin dışında kavram ağları, balık kılıcı diyagramı, yapılandırılmış grid, tanılayıcı dallanmış ağaç, anlam çözümleme tabloları, kavram karikatürleri, bilgi haritaları, kavramsal değişim metinleri, kelime ilişkilendirme testi, kavram bulmacaları gibi birçok teknik, kavram öğretiminin önemli parçaları arasında kabul edilmektedir (Tokcan, 2015).

Öte yandan kavram öğretiminde en sık karşılaşılan problem, kavram yanlışlarıdır. Kavram yanlışları, öğrencilerin bilimsel olarak kabul edilen kavramlara alternatif olarak geliştirdikleri kavram tanımlamaları veya inançlarıdır (Tekkaya, Çapa ve Yılmaz, 2000; Kowalski & Taylor, 2009; Kambouri, 2010). Kavram yanlışları, aslında öğrenme sürecinin normal bir parçasıdır (Lucariello, 2005). Öğrenciler, aile hayatında ve toplumda öğrendikleri bilgilerden kaynaklanan kavram yanlışlarıyla okula gelirler. Bazı kavram yanlışları, öğrencilerin tekrarlanan kişisel deneyimlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkar (Kambouri, 2010).

İnsanların zihinsel etkinliklerini içeren tüm konularda kavram yanlışları bulunabilir (Baysen, Güneş ve Baysen, 2012). Öğrencilerin ilk kez karşılaştıkları kavramları anlamada zaman zaman zorlandıkları, kavramları birbirine karıştırdıkları veya kavramlarla ilgili yanlışlara düştükleri görülmektedir (Yazıcı ve Samancı, 2003). Bu kavram yanlışlarının giderilmesinde ise öncelikle öğrenenin konuya ilişkin hangi kavram yanlışlarına sahip olduğunun tespit edilmesi gerekir. Bununla birlikte kavram yanlışlarının yerini alacak doğru bilginin anlaşılır bir şekilde öğrenciye yeniden sunulması, kavram yanlışlarının giderilmesinde etkili olmaktadır (Ecevit ve Şimşek, 2017).

Bütün derslerin olduğu gibi, toplumsal yaşamın bir parçası olan sosyal bilgiler dersinin de en temel amaçlarından biri kavram öğretimidir (Kılıçoğlu ve Akhan, 2014). Sosyal bilgiler dersinde tarih, coğrafya, siyaset, sosyoloji, psikoloji, antropolojiyle ilgili birçok kavram bulunmaktadır. Bu yönüyle sosyal bilgiler dersi kavramlar açısından oldukça zengindir (Tokcan, 2015). Sosyal bilgiler dersinde kazandırılmak istenen bilgi ve becerilerin amaçlanan düzeye ulaşması, dersteki ilgili konuların ve kavramların öğrenciler tarafından doğru bir şekilde anlaşılmasına bağlıdır (Akgün, 2014). Sosyal bilgiler dersinde kavram öğretimini odak noktası olarak belirlemenin; üst düzey akademik başarı sağlama, öğrenme ve hatırlamayı basitleştirme, iletişimi kolaylaştırma, öğretimi kişiselleştirme, problem çözme, akıl yürütme, gerçek ve yanlış algıyı ayırt etmeye ve karmaşık anlamaya yardımcı olma gibi birçok değerli katkısı bulunmaktadır (Doğanay, 2005). Nitekim 2017 yılında güncellenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programında, kavram öğretimi sırasında sınıflamaların ve farklı kavram öğretimi yaklaşımlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca programda kavram yanlışları, anlam ve kavram karmaşalarının giderilmesinin önemi üzerinde durulmuştur (MEB, 2018).

Sosyal bilgiler eğitimi alanında kavram öğretimi, kavram yanlışları, kavramları algılama düzeyi ve kavram öğretim yöntem ve tekniklerini konu alan çeşitli araştırmalar

yapılmıştır. Bu araştırmalarda kavram öğretimi yöntem ve tekniklerinin öğrenci başarısına etkisi (Coştu, Karataş ve Ayas, 2003; Gencer, 2006; Kısa, 2007; Akengin ve İbrahimoglu, 2010; Çolak, 2010; Akyol-Gök, 2014; Kızıl, 2015), kavram yanlışları (Baloğlu-Uğurlu, 2005; Akdağ, 2010; Kılıçoğlu, 2011) ve kavramları algılama düzeyleri (Çakmak, 2006; Bitlisli, 2014; Gümüş ve Avcı, 2016) gibi çeşitli konular incelenmiştir.

Sosyal bilgilerde kavram öğretimiyle ilgili çeşitli çalışmalar bulunmasına rağmen eylem araştırmalarının sınırlı olduğu görülmüştür. Bu araştırmalardan ilki Yılmaz ve Çiviler (2012) tarafından yürütülmüştür. İlgili araştırmada uygulanan öğretim yöntem ve tekniklerinin, yapılan etkinliklerin tarih kavramının öğretimine ilişkin öğrencilerin kavram yanlışlarını azalttığı görülmüştür. Ayrıca Yılmaz ve Çeltikçi (2013) tarafından “zaman, disiplin, cumhuriyet, demokrasi, tasarruf, iletişim ve kültür” kavramlarını 3. sınıf öğrencilerine daha etkili bir şekilde kazandırmak ve kavram yanlışlarını gidermek amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Çalışma sonuçları, öğrenci grubunun gelişim özellikleri dikkate alınarak uygulanan kavram öğretimi etkinliklerinin, kavramları çok boyutlu olarak öğrencilere kazandırmada ve kavram yanlışlarını gidermede oldukça başarılı olduğunu ortaya koymuştur. Son olarak iskân kavramını daha etkin ve kalıcı bir şekilde öğretebilmek için eylem araştırması yapan Akşit ve Dinç (2015), araştırma sürecinde uygulanan etkinliklerin iskân kavramının öğretimine katkı sağladığını tespit etmiştir. Bu araştırmalara rağmen alanyazında üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarının öğretimini ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Buradan hareketle üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarının öğretimine ilişkin bir eylem araştırması tasarlanmıştır. Bu çalışmanın amacı, üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarının öğretimine ilişkin yapılan etkinliklerin katkılarını ortaya çıkarmaktır.

II. Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması deseni kullanılmıştır. Eylem araştırması, bir okulda çalışan yönetici, öğretmen, eğitim uzmanı gibi sürecin içinde görev alan kişilerin bizzat uygulayıcı oldukları ya da bir araştırmacı ile birlikte gerçekleştirdikleri uygulama sürecine ilişkin sorunları ortaya çıkarma veya hâlihazırda ortaya çıkmış bir sorunu anlamaya ve çözmeye yönelik sistematik veri toplama ve analiz etme yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Öğretimin kalitesini arttırmak için eylem araştırması yöntemi tercih edilen bu çalışmada aşağıdaki süreç takip edilmiştir:

Tablo 1. Eylem Araştırması Süreci

Süreç	Eylemler
HAZIRLIK	Kavramların belirlenmesi ve ilgili alanyazının incelenmesi
	Ön bilgi değerlendirme formunun hazırlanması
	Hazırlanan içeriğinin düzenlenmesi
	Kameranın temini ve kayıt için hazır hale getirilmesi
UYGULAMA	Ön bilgi değerlendirme formunun uygulanması
	Ön bilgi değerlendirme formunun sonuçlarının değerlendirilmesi ve sorunların tespit edilmesi
	Eylem planının hazırlanması ve yapılacak etkinliklerin planlanması

VERİ TOPLAMA, ANALİZİ
VE YORUM

Üretim, dağıtım ve tüketim ağı, edebi türünler ve kavram bulmacaları etkinliklerinin yapılması ve sonuçlarının değerlendirilmesi

Öğrencilerin eksiklerine yönelik ek etkinliklerin yapılması

Son bilgi değerlendirme formunun uygulanması

Ön bilgi değerlendirme ve son bilgi değerlendirme sonuçlarının karşılaştırılması

Çalışma, eylem araştırması yönteminin doğasına uygun olarak sorunu belirleme, sorunu çözmek için eylemleri planlama ve uygulama süreçlerine özen gösterilerek yürütülmüştür.

A.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Konya ilinde hizmet veren bir devlet okulunun 5. sınıfında öğrenim gören 24 (10 erkek ve 14 kız) öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme, araştırmanın daha derinlemesine yapılabilmesi için bilgi açısından zengin durumları seçme imkânı sağlamaktadır (Patton, 2018). Ayrıca doğası gereği eylem araştırmaları, uygulama sırasında esneklik, yeniden planlama ve uygulamalar gerektirebilmektedir. Bu esnekliği sağlayabilmek ve araştırma sürecinin yönetimini kolaylaştırmak için (Flick, 2018) amaçlı örnekleme yöntemi oldukça uygundur. Ayrıca araştırma, ortak araştırmacının okuttuğu sınıfta yapılmıştır. Öğrencilerin gerçek isimlerinin yerine kodlar (Ö1, Ö2, Ö3...) kullanılmıştır.

B.Veritoplama Araçları

Çalışmanın verileri, ön bilgi değerlendirme ve son bilgi değerlendirme formları ile derslerin video kayıtlarından elde edilmiştir. Ön Bilgi Değerlendirme Formu, dört bölümden oluşturulmuştur. Formun birinci bölümünde öğrencilerden üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarının tanımını yapmaları ve açıklamaları istenmiştir. İkinci bölümde ilgili kavramlara ilişkin 7 adet doğru-yanlış sorusuna; üçüncü bölümde 5 adet boşluk doldurma sorularına ve dördüncü bölümde 12 adet çoktan seçmeli sorulara yer verilmiştir. Bu form, eylem araştırmasının sonunda öğrencilere tekrar uygulanmış ve öğrencilerin uygulama öncesindeki ve sonrasındaki bilgileri karşılaştırılmıştır. Ayrıca araştırma boyunca sınıf içinde kamera kaydı yapılmıştır. Uygulama süreci, 3 hafta sürmüştür. Veriler, ortak araştırmacı olan sosyal bilgiler öğretmeni tarafından toplanmıştır.

C.Verilerin Analizi

Toplanan veriler, içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş, birbiriyle karşılaştırılmış ve yorumlanmıştır. İçerik analizi sırasında uygulama formları ve video kayıtlarından elde edilen verilerin içindeki bazı sözcükler, daha küçük içerik kategorileri ile özetlenmiştir (Büyüköztürk vd., 2016). Ayrıca birbirine benzeyen veriler, belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmiştir. Bir araya getirilen veriler, daha

sonra araştırmanın amacı doğrultusunda okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenlenmiş ve yorumlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018; Patton, 2018).

III. Bulgular

Araştırmanın bulguları; üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarının öğretimine ilişkin 4 temel ve 5 alt başlıktan oluşmaktadır.

A. Üretim, Dağıtım ve Tüketim Kavramlarının Tanımlanmasına İlişkin Bulgular

Bulguların bu bölümünde sırasıyla üretim, dağıtım ve tüketim kavramları ele alınmıştır. Her bir kavramla ilgili olarak öğrencilerin sahip oldukları mevcut bilgileri tespit etmek için ilk olarak ön bilgi değerlendirme formu uygulanmıştır. Yapılan eylem araştırmasının sonucunda öğrencilerin son durumlarını tespit amacıyla aynı form, son bilgi değerlendirmesi için kullanılmıştır.

Ön bilgi ve son bilgi değerlendirme formunun ilk bölümünde yer alan üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarına ilişkin öğrencilerin yaptığı açıklamaları ve tanımlamaları değerlendirmek için "tam", "eksik" ve "yanlış" olmak üzere üç ölçüt belirlenmiştir. Öğrencilerin kavramlarla ilgili yaptığı açıklamalar ve tanımlar, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okutulan 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabındaki tanımlarla (Şahin, 2018) karşılaştırılmıştır. Oluşturulan ölçütlere göre ortaya çıkan sonuçlar, frekans değerleriyle ifade edilmiştir. Belirlenen ölçütlerin açıklamaları, Tablo 2'de verilmiştir:

Tablo 2: Kavram Değerlendirmesinde Kullanılan Ölçütler

Ölçütler	Açıklama
Tam	Bilgiyi doğru ve tam olarak açıklama.
Eksik	Yalnızca özel örnek(ler) kullanımı ve tanımlamayı eksik yapma.
Yanlış	Tanımı doğru yapamama veya açıklayamama.

1. Üretim Kavramının Açıklanmasına İlişkin Bulgular

Üretim kavramını öğrencilerin nasıl açıkladıklarını belirlemek için ön bilgi ve son bilgi değerlendirme formlarının ilk bölümünde onlara ilgili kavramların tanımları sorulmuştur. Üretim kavramının açıklanmasına ilişkin elde edilen bulgular, aşağıdaki Tablo 3'te sunulmuştur:

Tablo 3: Üretim Kavramına İlişkin Bulgular

Uygulamalar	Tam (f)	Eksik (f)	Yanlış (f)
Ön bilgi değerlendirme	10	11	3
Son bilgi değerlendirme	16	7	1

Tablo 3'te görüldüğü gibi, çalışmaya katılan öğrencilerin ön bilgi değerlendirme aşamasında üretim kavramı hakkında 10 tam, 11 eksik ve 3 yanlış bilgiye sahip oldukları görülmektedir. Buna karşın son bilgi değerlendirme aşamasında öğrencilerin aynı kavramla ilgili 16 tam, 7 eksik ve 1 yanlış bilgiye sahip oldukları tespit edilmiştir. Ancak bazı öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası bilgilerinde herhangi bir farklılık yaşanmamıştır. Eylem araştırması sürecinde üretim kavramıyla ilgili öğrencilerin cevaplarındaki değişimler, aşağıdaki Tablo 4'te verilmiştir:

Tablo 4: Üretim Kavramıyla İlgili Öğrenci Cevaplarındaki Değişimler

Kod	Ön bilgi durumu	Son bilgi durumu	Ön bilgi alıntıları	Son bilgi alıntıları
Ö1	Yanlış	Tam	Bazı insanların ekonomik faaliyetler üzerinde çalışıp tükettikleri şeyler.	Ekonomik faaliyetler sonucu ürün elde etmek için yapılan faaliyetler. İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılan faaliyete üretim denir.
Ö13	Tam	Tam	Bizim kullanmamız için belli bir hale getirilen mal.	Çiftçiler tarafından ekilip sonra sulanıp en sonunda da biçilen yiyecek.
Ö24	Eksik	Eksik	Tarlaya ekip biçip ihtiyacı kadarını karşılamak.	Bir şeyi yetiştirip sonra onu büyütüp toplayıp giyen veya satan kişi.
Ö9	Yanlış	Yanlış	Üretim bir kişinin kendi başına vb. üretip satmasına denir.	

Tabloda ifade edildiği gibi, Ö1 kodlu öğrenci, ön bilgi değerlendirmesinde üretim kavramını tüketim kavramıyla karıştırırken, eylem araştırmasından sonra üretim kavramını doğru bir şekilde tanımlamıştır. Bu bulgular, eylem araştırmasının üretim kavramının doğru bir şekilde tanımlanması ve açıklanmasında pozitif yönde etki yaptığını göstermektedir.

2. Dağıtım Kavramının Açıklanmasına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında ele alınan ikinci kavram, dağıtım olmuştur. Dağıtım kavramının açıklanmasına ilişkin elde edilen bulgular, aşağıdaki Tablo 5’te sunulmuştur:

Tablo 5: Dağıtım Kavramına İlişkin Bulgular

Uygulamalar	Tam (f)	Eksik (f)	Yanlış (f)
Ön bilgi değerlendirme	12	7	5
Son bilgi değerlendirme	21	3	0

Dağıtım kavramıyla ilgili öğrencilerin ön bilgi değerlendirmesinde 12 tam, 7 eksik ve 5 yanlış bilgiye; son bilgi değerlendirmesinde 21 tam ve 3 eksik bilgiye sahip oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin bilgileri ve tanımlarındaki pozitif değişime ilişkin örnekler, Tablo 6’da gösterilmiştir:

Tablo 6: Öğrenci Cevaplarındaki Değişimler

Kod	Ön bilgi durumu	Son bilgi durumu	Ön bilgi alıntıları	Son bilgi alıntıları
Ö16	Yanlış	Tam	İnsanların yaptığı şeyleri satın alması.	Fabrikada ya da başka bir üretim yerinden satım yerine mal taşınması.
Ö18	Eksik	Tam	Kamyonla ya da başka bir şeyle dağıtmak.	Bir ürünü kamyonlarla, tırlarla, uçaklarla ve gemilerle

Ö2	Tam	Tam	Bir malı üretip iş yerlerine verilmesine dağıtım denir.	yurt içi ya da yurt dışı bir yere götürmek. Bir eşyayı veya malı marketlere, alışveriş merkezlerine, bakkallara vb. yerlere ulaştırılmasına dağıtım denir.
----	-----	-----	---	---

Tablo 6'ya göre, uygulama sonrasında öğrencilerin dağıtım kavramına ilişkin açıklamalarında belirgin bir şekilde düzelmeler yaşandığını ve mevcut yanılgıların neredeyse tamamen ortadan kaldırıldığı görülmektedir.

3. Tüketim Kavramının Açıklanmasına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında ele alınan üçüncü kavram, tüketim olmuştur. Tüketim kavramına ilişkin öğrencilerin ön bilgi ve son bilgi değerlendirme formlarında yaptıkları açıklamalar karşılaştırılmış ve Tablo 7'de sunulmuştur:

Tablo 7: Tüketim Kavramına İlişkin Bulgular

Uygulama	Tam (f)	Eksik (f)	Yanlış (f)
Ön bilgi değerlendirme	20	3	1
Son bilgi değerlendirme	24	0	0

Tablodaki bulgulardan öğrencilerin tüketim kavramını diğer kavramlara göre daha iyi bildiği ve tanımlayabildiği anlaşılmaktadır. Ancak 3 eksik ve 1 yanlış bilgiye sahip öğrencilerin de kavram yanılgılarının giderildiği tespit edilmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında, öğrencilerin gündelik hayatta birer tüketici ve doğal olarak kavrama ilişkin daha fazla yaşantıya sahip olmaları gerekçe gösterilebilir. Tüketim kavramına ilişkin öğrencilerin cevaplarındaki pozitif değişimi yansıtan örneklerle, aşağıdaki Tablo 8'de yer verilmiştir:

Tablo 8: Öğrenci Cevaplarındaki Değişimler

Kod	Ön bilgi durumu	Son bilgi durumu	Ön bilgi alıntıları	Son bilgi alıntıları
Ö14	Tam	Tam	İnsanların fabrikada ürettikleri yiyecekleri veya içecekleri yemelerine tüketim denir.	Bakkallara gelen malları insanların alıp yemesine, içmesine veya kullanmasına tüketim denir.
Ö3	Eksik	Tam	Bir şeyi üretip onu her yere dağıtıyon sonra o yaptığımız şey tükeniyor yani bitiyor.	Bu üretilen mallar giyilir, oynanır ve buna tüketim denir.
Ö16	Yanlış	Tam	Başka insanlara ya da ülkelere satılması.	Bir ihtiyaç veya istek, mal satın alması.

Tablo 8'de görüldüğü gibi, tüketim kavramına ilişkin eksik ve yanlış açıklamalar, uygulama sonrasında doğru bir şekilde ifade edilmiştir. Bu durum, tüketim kavramına ilişkin az da olsa var olan yanılgıların giderildiğini göstermektedir.

Bu bölümdeki bulgular, yapılan eylem araştırması etkinliklerinin öğrencilerin üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarını doğru bir şekilde öğrenmelerini sağladığını göstermektedir.

4.Öğrencilerin Kavramları Açıklarken Kullandığı Kelimeler

Bu bölümde üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarını açıklamak için kullandıkları kelimeler incelenmiştir. İnceleme neticesinde öğrencilerin hem ön bilgi hem de son bilgi değerlendirmesinde en çok “şey” ve “örnek” kelimelerini kullandıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin kavramları tanımlarken tercih ettikleri kelimelere ilişkin bulgular, Tablo 9’da sunulmuştur:

Tablo 9: Kavram Tanımlarında Kullanılan Kelimeler

Kullanılan Kelimeler	Ön Bilgi (f)	Son Bilgi (f)
Şey	43	35
Örnek	24	30
Yeme	14	7
Mesela	10	4
Mal	11	26
Yiyecek	9	5
İçme	8	2
Ürün	8	16
Market	7	23
Eşya	7	6
Kullanma	6	10
Meyve	6	6
Yapma	5	5
Fabrika	4	10
Kıyafet	4	1
İhtiyaç	3	11
Sebze	3	4
Bakkal	3	17

Tablo 9’da görüldüğü gibi, kavramların açıklanmasında en çok “şey” kelimesi kullanılmıştır. TDK’ya göre “şey”: “*Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz*”dür (TDK, 2019). Öğrenciler, açıklamaya çalıştıkları kavramlara karşılık gelecek söz bulamadıklarında belirsizlik ifade eden “şey” zamirine başvurmuşlardır. Bunun yanında öğrenciler, kavramları daha çok örnek vererek açıkladıkları için “örnek” sözcüğünü de fazlasıyla kullanılmışlardır. Bunların yanında ön bilgi değerlendirmesinde daha az kullanılan “mal, ürün, market, bakkal” gibi sözcükler, son bilgi değerlendirmesinde en çok kullanılan kelimeler arasında yer almıştır. Bu durum, öğrencilerin eylem araştırması sırasında sıklıkla bu kelimelerin geçtiği etkinlikler yapmasıyla açıklanabilir. Son olarak öğrencilerin kavramları açıklarken, belirsizlik ifade eden ya da benzer kelimeler tercih etmeleri, onların yeterli kelime hazinesine sahip olmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

5.Öğrencilerin Kavram Yanılgıları

Araştırmanın bu bölümünde çalışmaya katılan öğrencilerin üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarına ilişkin yanılgılarına yer verilmiştir. Kavram yanılgılarının tespitinde ön bilgi ve son bilgi değerlendirme formlarının birinci bölümündeki kavram tanımlamalarına ilişkin öğrencilerin verdiği cevaplar kullanılmıştır. Birinci bölümdeki kavramların açıklamalarında tespit edilen kavram yanılgılarına, Şekil 1'de yer verilmiştir:

Şekil 1: Kavram Yanılgıları

Ön bilgi değerlendirmede, en fazla kavram yanılgısı, dağıtım kavramında görülmüştür. Dağıtım kavramı, satış (3) ve satın alma kavramları; üretim kavramı, satış ve ürün kavramları; tüketim kavramı ise satış kavramı ile karıştırılmıştır. Üç kavramla ilgili yaşanan ortak kavram yanılgısı, satış kavramıyla ilgili olmuştur. Uygulama sonrası yapılan son bilgi değerlendirmede, yalnızca üretim kavramının tüketici ve satıcı kavramlarıyla karıştırıldığı tespit edilmiştir. Dağıtım ve tüketim kavramları ile ilgili herhangi bir kavram yanılgısı olmamıştır. Bu bulgular, eylem araştırmasının öğrencilerin kavram yanılgılarını önemli oranda gidermesinde başarılı olduğunu göstermiştir. Kavram yanılgılarındaki değişimi gösteren örnekler, aşağıdaki Tablo 10'da sunulmuştur:

Tablo 10: Kavram Yanılgılarındaki Değişimler

Kod	Kavram	Ön bilgi durumu	Son bilgi durumu	Ön bilgi alıntıları	Son bilgi alıntıları
Ö1	Üretim	Ürün	Üretim	Bazı insanların ekonomik faaliyetler üzerinde çalışıp tükettikleri şeyler.	Ekonomik faaliyetler sonucu ürün elde etmek için yapılan faaliyetler.
Ö13	Dağıtım	Satış	Dağıtım	Bir şeyleri ülkenin büyük şehirlerine satmak.	Mesela mısır tohumlarının kamyon, uçak, gemi, tren gibi araçlarla taşınmasına dağıtım denir.
Ö24	Dağıtım	Satın alma	Dağıtım	İnsanların yaptığı şeyleri satın alması.	Bir ihtiyaç veya istek, mal satın alması.

Eylem araştırması sonucunda kavram yanlışları giderilmesine rağmen son bilgi değerlendirmede yeni kavram yanlışları da ortaya çıkmıştır. Ancak kavram yanlışlarının sebepleri tespit edilememiştir.

B.Doğru-Yanlış Bölümüne İlişkin Bulgular

Ön bilgi ve son bilgi değerlendirme formlarının ikinci bölümünde öğrencilerin üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarıyla ilgili bilgilerini ölçmek için doğru-yanlış soruları sorulmuştur. Doğru-yanlış bölümüne ait bulgular, Tablo 11’de sunulmuştur:

Tablo 11: Doğru-Yanlış Sorularına Verilen Cevaplar

Sorular	Ön bilgi değerlendirme			Son bilgi değerlendirme		
	Doğru	Yanlış	Başarı Oranı	Doğru	Yanlış	Başarı Oranı
1	22	2	91,66	23	1	95,83
2	22	2	91,66	24	0	100
3	16	8	66,66	18	6	75
4	21	3	87,5	24	0	100
5	19	5	79,16	20	4	83,33
6	23	1	95,83	22	2	91,66
7	23	1	95,83	24	0	100
Toplam	146	22	86,90	155	13	92,26

Tablo 11 incelediğinde, öğrencilerin doğru-yanlış cevaplarının her iki uygulamada da oldukça iyi oranlara sahip olduğu görülmektedir. Bu bölümde öğrencilere yöneltilen 7 sorunun 6’sında olumlu, 1’inde olumsuz yönde değişim yaşanmıştır. Olumsuz değişim yaşanan soruda öğrencilere: "Ürünler her zaman doğada buldukları ilk halleri ile tüketilir." ifadesinin doğru olup olmadığı sorulmuştur. Ön bilgi değerlendirmede %95,83 olan başarı oranı, son bilgi değerlendirmede %91,66’ya düşmüştür. Olumlu yönde en fazla değişim, 2. soruda yaşanmıştır. Bu soruda: "Peynirin kamyonlarla market ve bakkallara getirilmesi, dağıtım ağı ile ilgilidir." bilgisi verilmiştir. Bu soruda başarı oranı %87,5’ten %100’e yükselmiştir. Son olarak hem ön bilgi değerlendirme hem de son bilgi değerlendirmede en düşük başarı, 3. soruda tespit edilmiştir. Bu soruda: "Ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketimi, coğrafi özelliklerden etkilenmez." ifadesi verilmiştir. Ön bilgi değerlendirmede % 66,66 olan başarı oranı, son bilgi değerlendirmede %75’e yükselmiştir. Bu bölümdeki bulgulara göre, eylem araştırması etkinliklerinden sonra öğrencilerin üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarına ilişkin başarı oranları pozitif yönde değişmiştir.

C.Boşluk Doldurma Testi Bölümüne İlişkin Bulgular

Ön bilgi ve son bilgi değerlendirme formlarının üçüncü bölümünde öğrencilerin üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarıyla ilgili bilgilerini ölçmek için boşluk doldurma soruları sorulmuştur. Boşluk doldurma bölümüne ait bulgular, Tablo 12’de sunulmuştur:

Tablo 12: Boşluk Doldurma Soruları Verilen Cevaplar

Soru	Ön bilgi değerlendirme			Son bilgi değerlendirme		
	Doğru	Yanlış	Başarı Oranı	Doğru	Yanlış	Başarı Oranı
1	18	6	75	24	0	100
2	20	4	83,33	23	1	95,83
3	15	9	62,5	18	6	75
4	21	3	87,5	23	1	95,83
5	17	7	70,83	18	6	75
Toplam	91	29	75,83	106	14	88,33

Tablo 12'de görüldüğü üzere, ön bilgi değerlendirmedeki başarı oranı % 75,83 iken, son bilgi değerlendirmede % 88,33 olmuştur. Bu bölümde öğrencilere yöneltilen 5 sorunun tamamında olumlu yönde değişim gerçekleşmiştir. Başarı oranında olumlu yönde en fazla değişim, 1. soruda olmuştur. Bu soruda: "*Var olan kaynakların kullanılmasıyla yeni ürünler elde etmeye ..... denir.*" ifadesi verilmiştir. Bu soruda başarı oranı %75'ten %100'e çıkmıştır. Pozitif yönde en az değişim, 5. soruda yaşanmıştır. İlgili soruda: "*Kullandığımız ürünlerin fabrikalara gelmeden önce ..... tarafından çeşitli şekillerde üretilmesi gerekir.*" cümlesi verilmiştir. Bu sorunun % 70,83 olan başarı oranı, uygulama sonrasında %75'e yükselmiştir.

D.Çoktan Seçmeli Sorular Bölümüne İlişkin Bulgular

Ön bilgi ve son bilgi değerlendirme formlarının dördüncü bölümünde öğrencilerin üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarıyla ilgili bilgilerini ölçmek için çoktan seçmeli sorular sorulmuştur. Bu bölüme ait bulgular, Tablo 13'te sunulmuştur:

Tablo 13: Çoktan Seçmeli Sorulara Verilen Cevaplar

Soru	Ön bilgi değerlendirme			Son bilgi değerlendirme		
	Doğru	Yanlış	Başarı Oranı	Doğru	Yanlış	Başarı Oranı
1	10	14	41,67	20	4	83,33
2	17	7	70,83	20	4	83,33
3	15	9	62,5	20	4	83,33
4	18	6	75	22	2	91,66
5	21	3	87,5	21	3	87,5
6	11	13	45,83	15	9	62,5
7	19	5	79,16	20	4	83,33
8	10	14	41,67	13	11	54,13
9	12	12	50	14	10	58,33
10	20	4	83,33	21	3	87,5
11	11	13	45,83	19	5	79,16
12	19	5	79,16	21	3	87,5
Toplam	183	105	63,54	226	62	78,4

Tablo 13'e göre, öğrencilerin başarı oranının ön bilgi değerlendirmede % 63,54 olan başarı oranı, son bilgi değerlendirmede % 78,4'e yükselmiştir. Bu bölümde öğrencilere

yöneltilen 12 sorunun 11'inde pozitif yönde değişim olduğu görülmüştür. Bununla beraber 5. soruda herhangi bir değişim gözlenmemiştir. Öğrencilerin başarı oranlarında pozitif yönde en fazla değişim, 1. soruda olmuştur. Üretimin aşamalarının yöneltildiği bu soruda, %41,67 olan başarı oranı, uygulama sonrasında %83,33'e çıkmıştır. Buna karşın hem ön bilgi değerlendirme hem de son bilgi değerlendirmeye göre, en az başarı oranı 8. soruda kaydedilmiştir. Ön bilgi değerlendirmede %41,67 olan başarı oranı, son bilgi değerlendirmede küçük bir artışla %54,13'e çıkmıştır.

Bu araştırmanın bulguları birlikte değerlendirildiğinde, eylem araştırması etkinliklerinin üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarına ilişkin yanlışların giderilmesi ve doğru bilgilerin öğrenilmesinde etkili olduğu görülmüştür. Bunların yanında öğrencilerin günlük hayatta birer tüketici olmaları, onların tüketim kavramıyla daha az kavram yanlışlığına ve daha fazla bilgiye sahip olmalarını sağlamıştır. Son olarak öğrenciler, en fazla doğru-yanlış testinde başarılı olmuşlardır (%92).

IV. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarının öğretimine yönelik tasarlanan bu eylem araştırması, yapılan etkinliklerin ilgili kavramların öğretimindeki katkılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Yapılan etkinliklerin kavram öğretimindeki rolünü ve katkıları belirlemek için ön bilgi değerlendirme ve son değerlendirme formları uygulanmıştır. Bu formların birinci bölümüne ilişkin sonuçlar, öğrencilerin üretim, dağıtım ve kavramlarının tanımlamalarında ve açıklamalarında pozitif yönde değişimlerin yaşandığını ve yapılan eylem araştırması etkinliklerinin kavramların öğrenilmesinde yararlı olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca özellikle tüketim kavramında neredeyse tüm kavram yanlışlarının giderilmiş olması, dikkat çekicidir. Bu sonucu değerlendirirken, öğrencilerin günlük hayatta birer tüketici ve bu kavrama ilişkin daha fazla yaşantıya sahip olmaları, göz ardı edilmemelidir. Zaten öğrencilerin ön bilgi ve son bilgi değerlendirmelerine bakıldığında, en çok bilgiye sahip oldukları ve doğru bir şekilde açıklayabildikleri kavram, tüketim kavramı olmuştur. Bu durum, öğretilecek konuların öğrencilerin gündelik hayatıyla ilişkili olmasının (hayatilik ilkesi) önemini (Gömlüksiz, 2018) ortaya koymasından değerlidir.

Bunların yanında öğrencilerin kavramları tanımlamak için tercih ettikleri kelimeler incelendiğinde, en çok “şey” sözcüğünün kullanıldığı tespit edilmiştir. “Şey” sözcüğünün dışında öğrenciler, kavramları daha çok örnek vererek açıkladıkları için “örnek” sözcüğünü de fazlasıyla kullanmışlardır. Akşit ve Dinç'e göre (2015); insanlar açıklayamadığı ya da net olarak ifade edemediği bir durumu, benzer bir durumla, olguyla ya da bir örnek ile açıklar. Öğrenciler de net olarak tanımlayamadıkları ya da ifade edemedikleri kavramları, örneklerle açıklama gayreti içine girmiştir. Ayrıca ön bilgi değerlendirmesinde daha az kullanılan “mal, ürün, market, bakkal” gibi sözcükler, son bilgi değerlendirmesinde en çok kullanılan kelimeler arasında yer almıştır. Öğrencilerin kavramları açıklarken, belirsizlik ifade eden ya da benzer kelimeler tercih etmeleri, onların yeterli kelime hazinesine sahip olmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Diğer yandan çalışmaya katılan öğrencilerin üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarına ilişkin yanlışları incelenmiştir. Ön bilgi değerlendirmede, en fazla kavram yanlışlığı görülen kavram, dağıtım olmuştur. Dağıtım kavramı, satış ve satın alma kavramları; üretim kavramı, satış ve ürün kavramları; tüketim kavramı ise satış kavramı ile karıştırılmıştır. Üç kavramla ilgili yaşanan ortak kavram yanlışlığı, satış kavramıyla ilgili olmuştur. Son bilgi değerlendirme sonuçları, üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarıyla ilgili yanlışların giderildiğini göstermiştir. Ancak üretim kavramıyla ilgili yeni yanlışlar ortaya çıkmıştır.

Öte yandan ön bilgi değerlendirme ve son değerlendirme formlarının ikinci bölümündeki doğru-yanlış sorularındaki başarı oranı, %86,90'dan %92,26'ya çıktığı görülmüştür. Bununla birlikte ilgili formların üçüncü bölümünde yer alan boşluk doldurma sorularına ilişkin sonuçlar incelendiğinde, ön bilgi değerlendirmede % 75,83 olan başarı oranının, son bilgi değerlendirmede % 88,33 olduğu görülmüştür. Ancak bu bölümdeki elde edilen başarı oranları, sorulara göre değişkenlik göstermektedir. Kimi sorularda başarı oranı, eylem araştırması etkinliklerinden sonra yükselirken, kimilerinde değişmemiş ya da azalmıştır. Bölümün bütününe bakıldığında, etkinliklerden önce 91 olan doğru cevap sayısı, uygulamadan sonra 106'a çıkmıştır.

Son olarak ilgili formların dördüncü bölümünde yer alan çoktan seçmeli soruların sonuçları incelediğinde, ön bilgi değerlendirmede % 63,54, olan öğrenci başarısının, son bilgi değerlendirmede % 78,4'e yükseldiği tespit edilmiştir. Ayrıca bu bölümde ön bilgi değerlendirmede 183 olan doğru cevap sayısı, uygulama sonrasında 226'ya çıkmıştır. Buna karşın bütün öğrencilerin doğru olarak cevapladığı herhangi soru olmamıştır. Ön bilgi ve son değerlendirme formlarının tüm bölümleri karşılaştırıldığında, öğrencilerin yüksek başarı oranını doğru-yanlış sorularından, en küçük başarı oranını çoktan seçmeli sorulardan elde ettiği görülmektedir. Bu durum, doğru-yanlış sorularının yüzde elli şansa dayalı olmasıyla açıklanabilir. Ancak çoktan seçmeli soruların başarı oranının, şans faktörünün en az olduğu ölçme değerlendirme tekniklerinden boşluk doldurma sorularından düşük olması, dikkat çekicidir. Bu sonuç, her iki bölümdeki soruların zorluk derecelerinin farklı olmasıyla açıklanabilir.

Bu araştırmadaki öğrencilerin başarı oranları, Akgün ve Arıkan (2015) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarından oldukça farklılık arz etmektedir. 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında öğrencilerin akademik başarı düzeylerini belirlemeyi amaçlayan çalışmanın sonuçları, öğrenme alanında yer alan altı kazanımın tamamında öğrencilerin genel akademik ortalamalarının ortanın biraz üstünde olduğunu göstermiştir. Öte yandan alanyazındaki sosyal bilgiler kavramlarının öğretimiyle ilgili yapılan eylem araştırmalarının sonuçları, bu çalışmanın sonuçlarıyla uyumludur. Yılmaz ve Çiviler (2012), Yılmaz ve Çeltikçi (2013), Akşit ve Dinç (2015) tarafından yapılan ilgili çalışmalarda, yapılan kavram öğretimi etkinliklerinin kavramları öğrencilere kazandırmada ve kavram yanlışlarını gidermede başarılı olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Bu araştırmanın sonuçları, yapılan eylem araştırması etkinliklerinin üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarına ilişkin yanlışların giderilmesi ve doğru bilgilerin

öğrenilmesinde etkili olduğunu göstermiştir. Bunların yanında öğrencilerin tüketim kavramıyla ilgili daha az kavram yanlışlığına ve daha fazla bilgiye sahip olmaları, öğrencilerin günlük hayatta birer tüketici olmalarıyla açıklanabilir. Son olarak ön bilgi değerlendirme ve son bilgi değerlendirme formlarının bölümleri karşılaştırıldığında, öğrencilerin en fazla doğru-yanlış testinde başarılı oldukları saptanmıştır.

Bu araştırmadaki sonuçlara dayanarak öğretmenlere bazı önerilerde bulunmakta fayda vardır. Sosyal bilgiler derslerinin önemli amaçlarından arasında yer alan kavram öğretiminin somut etkinliklerle işlenmesi önemlidir. Bu araştırmada yalnızca üç kavramı somutlaştırmak için çeşitli etkinlikler yapılmasına rağmen öğrencilerin başarı oranları, en üst düzeye çıkarılamamıştır. Bu gerekleyle sosyal bilgiler dersinin kavramlarının öğretimi sırasında öğrencilerin hayatıyla doğrudan ilişkiler kurulmalı, somut etkinlikler yapılmalı ve öğrencilerin katılımı sağlanmalıdır. Öğrencilerin aktif katılımını içeren etkinlikler, kavramların soyut kalmasını ve kavram yanlışlıklarını önleyecektir.

Kaynaklar

- Akdağ, Ş. (2010). *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi "Yeryüzünde Yaşam" Ünitesindeki Kavram Yanlışlıkları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyonkarahisar: Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akengin, H. ve İbrahimoglu, Z. (2010). "Sosyal Bilgiler Dersinde Karikatür Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Derse İlişkin Görüşlerine Etkisi". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 1-19.
- Akgün, İ. H. (2014). "Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Kültür ve Miras Öğrenme Alanı Türk Tarihine Yolculuk Ünitesinde Geçen Kavramların Öğrenilme Düzeyi". *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(5),105-116.
- Akgün, İ. H. ve Arıkan, İ. (2015). "Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanına Yönelik Akademik Başarılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 11-518.
- Akşit, İ. ve Dinç E. (2015), "Sosyal Bilgiler Dersinde İskân Kavramının Öğretimi Üzerine Bir Eylem Araştırması". *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 78-87.
- Akyol-Gök, Ö. (2014). *6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde, Ülkemizin Kaynakları Ünitesinde Kavram Haritası Tekniğinin Başarı, Tutum ve Kalıcılığa Etkisinin Belirlenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baloğlu-Uğurlu, N. (2005). "İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Dünya ve Evren Konusu İle İlgili Kavram Yanlışlıkları". *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 229-246.

- Baysen, E., Güneyli, A., ve Baysen, F. (2012). "Kavram Öğrenme-Öğretme ve Kavram Yanılgıları: Fen Bilgisi ve Türkçe Öğretimi Örneği". *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE)*, 1(2), 108-117.
- Bitlisli, N. (2014). *6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Yeryüzünde Yaşam Ünitesinde Geçen Coğrafi Kavramları Algılama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları (Bayburt Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Coştu, B., Karataş, F. Ö. ve Ayas, A. (2003). Kavram Öğretiminde Çalışma Yapraklarının Kullanılması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(14), 33-48.
- Çakmak, F. (2006). *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Nüfus ve Yerleşme Konusunda Geçen Kavramları Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyonkarahisar: Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çolak, R. (2010). *Kavram Haritalarının Sosyal Bilgiler Eğitimi Çerçevesinde Tarihsel Kavramların Öğretiminde Kullanılması: Kavram Haritası İle Yapılan Öğretim İle Tutum, Başarı ve Kalıcılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Doğanay, A. (2005). "Öğretimde Kavram ve Genellemelerin Geliştirilmesi". Öztürk C. ve Dilek, D. (Ed.). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (ss. 265-296). Ankara: Pegem Akademi.
- Ecevit, T. ve Şimşek, P. Ö. (2017). "Öğretmenlerin Fen Kavram Öğretimleri, Kavram Yanılgılarını Saptama ve Giderme Çalışmalarının Değerlendirilmesi". *İlköğretim Online*, 16(1), 129-150.
- Flick, U. (2018). *Designing Qualitative Research*. London: Sage.
- Gencer, B. P. (2006). *İlköğretim Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Coğrafya Konularında Kavram Haritalarının Öğrenci Başarısına Etkisi (Erzurum İli Ömer Nasuhi Bilmen İlköğretim Okulu Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gömlüksiz, M. N. (2018). "Öğretim İlkeleri ve Yöntem Seçimi". Gömlüksiz, M. N. (Ed.). *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (ss. 73-100). Elazığ: Asos Yayınları.
- Gümüş, N. ve Avcı, G. (2016). "Altıncı Sınıflarda Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Coğrafi Kavramları Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgılarının Belirlenmesi". *The Journal of Academic Social Science Studies*, 47, 191-206.
- Kambouri, M. (2010). Teachers and Children's Misconceptions In Science. In British Educational Research Association Annual Conference, University of Warmick.

- Kılıçoğlu, G. (2011). *Sosyal Bilgiler Derslerinde Kavramsal Değişim Metinlerinin Kavram Yanılgılarını Giderme Üzerine Etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kılıçoğlu, G. ve Akhan, N. E. (2014). "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Ekonomi Kavramlarını Anlama Düzeyleri". *Electronic Journal of Social Sciences*, 13(51), 209-225.
- Kısa, F. (2007). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Beyin Fırtınası Tekniğiyle Kavram Öğretiminin Öğrencilerin Akademik Başarı Düzeylerine Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kızıl, Ö. (2015). *Sosyal bilgiler 6. Sınıf "Ülkemizin Kaynakları" Ünitesinin Kavram Bulmacası Etkinlikleri Yoluyla Öğretiminin Akademik Başarı Üzerindeki Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kowalski, P., & Taylor, A. K. (2009). "The Effect of Refuting Misconceptions In The Introductory Psychology Class". *Teaching of Psychology*, 36(3), 153-159.
- Lucariello, J., & Naff, D. (2015). How Do I Get My Students Over Their Alternative Conceptions (Misconceptions) For Learning? Retrieved from <https://www.apa.org/education/%20k12/misconceptions>
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Patton, Q. M. (2018). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. (Çeviri Editörleri: Bütün, M. Demir, S. B.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Şahin, E. (2018). *5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*. Ankara: Anadolu Yayıncılık.
- TDK. (2019). "Kavram". *Büyük Türkçe Sözlük*. 10.07.2019 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adlı siteden alınmıştır.
- TDK. (2019). "Şey". *Güncel Türkçe Sözlüğü*. 10.07.2019 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adlı siteden alınmıştır.
- Tekkaya, C., Çapa, Y., ve Yılmaz, Ö. (2000). "Biyoloji Öğretmen Adaylarının Genel Biyoloji Konularındaki Kavram Yanılgıları". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(18), 140-147.
- Tok, Ş. (2017). "Öğretme-Öğrenme Strateji ve Modelleri". Doğanay, A. (Ed.), *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (ss. 129-160). Ankara: Pegem Akademi.
- Tokcan, H. (2015). *Sosyal Bilgilerde Kavram Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Ülgen, G. (2004). *Kavram Geliştirme, Kuramlar ve Uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Yazıcı, H. ve Samancı, O. (2003). "İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders Konuları İle İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyleri". *Milli Eğitim Dergisi*, 158, 2-6.
- Yel, S. (2015). "Kavram Geliştirme Öğretimi". Öztürk C. (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi* (ss. 111-143). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K. ve Çiviler. M. (2012). "İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi "Yeryüzünde Yaşam" Ünitesinde Yer Alan Tarih Kavramlarının Öğretiminde Karşılaşılan Kavram Yanılgıları Üzerine Bir Eylem Araştırması". *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 1(1), 1-31.
- Yılmaz, K. ve Çeltikçi, C. (2013). "İlköğretim 3. Sınıf Öğrencilerine Soyut ve Çok Boyutlu Kavramların Kazandırılması: Bir Eylem Araştırması". *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, 8(6), 895-924.